

Lublin, 23.06.2017 r.

Małgorzata Wojniak
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
w Lublinie
Wydział Politologii

Podmioty polityki bezpieczeństwa narodowego nadzorowane przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych we współczesnej Polsce

Słowa kluczowe

Bezpieczeństwo, bezpieczeństwo narodowe, minister właściwy do spraw wewnętrznych, Policja, Państwowa Straż Pożarna, Straż Graniczna, Obrona Cywilna Kraju, Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców, Krajowe Centrum Informacji Kryminalnej, Biuro Ochrony Rządu.

Streszczenie rozprawy doktorskiej

Przedmiotem badań rozprawy jest analiza współczesnych podmiotów polityki bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych. Punktem wyjścia rozważań są odniesienia do teorii i modeli bezpieczeństwa oraz charakteru i organizacji bezpieczeństwa narodowego państwa. Znajdują się tu też uwagi dotyczące pojęcia i zakresu przedmiotowego polityki bezpieczeństwa, jej uwarunkowań oraz systemu podmiotów. Na tej bazie próbie deskrypcji i eksplanacji poddano, przede wszystkim w ujęciu systemowym, kompetencje, struktury, proces decyzyjny, nadzór oraz funkcjonowanie najważniejszych podmiotów badanej polityki. Analizami szczegółowymi objęte zostały struktury podległe resortowi spraw wewnętrznych: Policja, Państwowa Straż Pożarna, Straż Graniczna, Obrona Cywilna Kraju, Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców, Krajowe Centrum Informacji Kryminalnej oraz Biuro Ochrony Rządu. Rozważania w powyższym zakresie oparte zostały na perspektywie systemowej oraz normatywnej. Stąd, z jednej strony wyeksponowane zostały: istota systemu bezpieczeństwa państwa polskiego oraz jego elementy, z drugiej zaś struktura podmiotów polityki bezpieczeństwa, ich szczegółowe zadania, obowiązujący proces decyzyjny oraz tryb ich funkcjonowania.

W związku z realizacją celów rozprawy, w pracy weryfikacji poddano kilka tez badawczych. I tak, przyjęto główną supozycję, że podstawowym zadaniem państwa jest

dbanie o bezpieczeństwo w różnych jego wymiarach, zaś realizacja tego celu jest ściśle powiązana z jego strukturą oraz funkcjonowaniem. W dalszej kolejności przyjęto, iż państwo polskie realizując swoje funkcje, dysponuje instrumentami pozwalającymi na zrealizowanie polityki w obszarze bezpieczeństwa narodowego, jak również innych polityk szczegółowych, umożliwiających jego zagwarantowanie. W kolejnej tezie przyjęto, że współczesne państwo polskie wypracowało spójną koncepcję bezpieczeństwa narodowego, realizowaną m.in. w ramach polityki bezpieczeństwa oraz systemu jej podmiotów. W ich ramach swoje znaczenie mają przynależność Polski do NATO oraz Unii Europejskiej (UE), procesy globalizacji oraz zjawisko transgraniczności występujących zagrożeń. Ponadto, w rozprawie przyjęto, iż współczesne procesy globalizacji połączone z transgranicznością zagrożeń, skutkują zacieraniem się granicy pomiędzy bezpieczeństwem wewnętrznym, a bezpieczeństwem zewnętrznym, będącymi elementami składowymi bezpieczeństwa narodowego.

W pracy wykorzystano elementy następujących metod badawczych: metody analizy systemowej, metody decyzyjnej, metody instytucjonalno-prawnej oraz metody komparatystycznej. W kompleksowych badaniach nad omawianą problematyką podstawowe znaczenie miały metody decyzyjna i instytucjonalno-prawna, dzięki którym zbadano zasadnicze rozstrzygnięcia i uchwały władzy ustawodawczej oraz wykonawczej, w obszarze bezpieczeństwa narodowego, które implikowały normy postępowania dla poszczególnych podmiotów.

Praca została podzielona na pięć rozdziałów. Rozdział pierwszy w założeniu jest próbą przedstawienia istoty, celów i modeli polityki bezpieczeństwa narodowego w perspektywie politologicznej, stanowiąc równocześnie wprowadzenie do istoty tematu. Zaprezentowano tu rozważania dotyczące istoty systemu bezpieczeństwa jako całości oraz scharakteryzowano jego typologie. Szeroko omówiono charakter, organizację i uwarunkowania bezpieczeństwa narodowego państwa. Analizie poddano również pojęcie i zakres przedmiotowy polityki bezpieczeństwa państwa. Zbadano także uwarunkowania polityki bezpieczeństwa narodowego państwa i scharakteryzowano system podmiotów polityki bezpieczeństwa państwa.

Rozdziały drugi, trzeci i czwarty, stanowią najistotniejszą część pracy. Zawierają szczegółową analizę współczesnych podmiotów funkcjonujących w obszarze bezpieczeństwa narodowego Polski, podporządkowanych szefowi resortu spraw wewnętrznych. Zalicza się do

nich: Policję, Państwową Straż Pożarną oraz Straż Graniczną. W tej centralnej części rozprawy zastosowano jednolity układ podrozdziałów. W pierwszym rzędzie przeanalizowano czynniki, które warunkują zakres kompetencyjny i uprawnienia analizowanych podmiotów. Następnie scharakteryzowano skład i strukturę organizacyjną tych struktur oraz zbadano proces decyzyjny. Szczegółowo zanalizowano także ich funkcjonowanie oraz proces nadzoru wobec tych podmiotów.

W rozdziale piątym podjęta została próba zaprezentowania pozostałych podmiotów będących hierarchicznie podporządkowanymi ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych. Analizie poddano: Obronę Cywilną Kraju, Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców, Krajowe Centrum Informacji Kryminalnej, a także Biuro Ochrony Rządu. W tejże analizie zastosowano takie same kryteria, jak w przypadku podmiotów omawianych w centralnej części rozprawy, tj. pryzmat kompetencyjny, strukturalny, procesu decyzyjnego, funkcjonalny oraz nadzorczy.

W ramach przeprowadzonych badań potwierdzono wszystkie z postawionych tez badawczych. Potwierdzono wiarygodność założenia dotyczącego istnienia podstawowej funkcji państwa, jaką jest gwarantowanie obywatelom bezpieczeństwa – również w wymiarze narodowym. Zrealizowanie tego zadania wymaga od państwa posiadania kompetentnych i odpowiedzialnych elit politycznych, stanowienia skutecznego prawa, wygenerowania odpowiednich środków finansowych oraz stworzenia sprzyjających warunków do sukcesywnej realizacji długoterminowych koncepcji polityki bezpieczeństwa państwa. W badaniach została także potwierdzona teza o tym, iż państwo realizując swoje funkcje, dysponuje instrumentami pozwalającymi na zrealizowanie polityki w obszarze bezpieczeństwa narodowego, jak też innych polityk szczegółowych, umożliwiających jego zagwarantowanie. Wiąże się to z faktem, iż na szczeblu państwowym kreowane są odpowiednie struktury, zobligowane do wykonywania działań w zakresie bezpieczeństwa. Oprócz tego, na podstawie przeprowadzonych badań naukowych potwierdzono, że państwo polskie wypracowało spójną koncepcję bezpieczeństwa narodowego, realizowaną m.in. w ramach polityki bezpieczeństwa oraz systemu jej podmiotów. W ich ramach swoje znaczenie ma przynależność Polski do różnych organizacji międzynarodowych – NATO czy Unii Europejskiej, procesy globalizacji oraz zjawisko transgraniczności występujących zagrożeń. Polska, jako sygnatariusz Sojuszu Północnoatlantyckiego oraz członek UE, jest zobowiązana do respektowania szeregu postanowień wynikających z prawa obowiązującego w strukturach tych organizacji, co uwzględniają polskie dokumenty strategiczne, związane z

bezpieczeństwem państwa. Jest to również wyraźnie zauważalne w funkcjonowaniu wszystkich podmiotów analizowanych w rozprawie. Koncepcja bezpieczeństwa narodowego Polski uwzględnia również zjawisko globalizacji oraz transgraniczności istniejących zagrożeń, co można zauważyć w treści dokumentów, będących podstawą polityki bezpieczeństwa narodowego RP (*Strategie Bezpieczeństwa Narodowego* z 2007 roku i 2014 roku, *Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego* z 2013 roku bądź *Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022 z 2013 roku*). W przeprowadzonych badaniach potwierdzono również, że zachodzące współcześnie procesy globalizacji połączone z transgranicznością zagrożeń, skutkują zacieraniem się granicy pomiędzy bezpieczeństwem wewnętrznym a bezpieczeństwem zewnętrznym. Internacjonalizacja szerokiej bazy zagrożeń zrodziła konieczność uzewnętrzniania działań podejmowanych na rzecz zachowania bezpieczeństwa w wymiarze narodowym na odpowiednim poziomie.

Wnioski zawarte w pracy doktorskiej mogą okazać się przydatne w dalszych, pogłębionych badaniach nad ewolucją polityki bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej bądź nad rozwojem analizowanych w rozprawie podmiotów.